

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Історико-філософський факультет

Кафедра історії України

ПРОГРАМА
КАНДИДАТСЬКОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 07.00.01 – ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Київ – 2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Історико-філософський факультет

Кафедра історії України

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Історико-філософського факультету
Протокол № 1 від 20 жовтня 2016 р.
Вчений секретар _____

Р. В. Мартич

ПРОГРАМА
КАНДИДАТСЬКОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 07.00.01 – ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри
історії України
Протокол № 2 від 7 вересня 2016 р.
Завідувач кафедри _____

О. О. Салата

Київ – 2016

Укладачі:

Салата Оксана Олексіївна – завідувач кафедри історії України, доктор історичних наук, професор.

Щербак Віталій Олексійович – професор кафедри історії України Київського університету ім. Бориса Грінченка, доктор історичних наук, професор.

Михайловський Віталій Миколайович – професор кафедри історії України Київського університету ім. Бориса Грінченка, доктор історичних наук, доцент.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Згідно з Положенням про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України № 309 від 01.03.1999 р., кандидатські іспити є складовою частиною атестації науково-педагогічних і наукових кадрів. Кандидатські іспити проводяться з метою встановлення глибини професійних знань, наукового і культурного кругозору здобувача наукового ступеня кандидата наук, підготовленості його до самостійної науково-дослідної діяльності. Складання кандидатських іспитів здобувачами є обов'язковим для присудження їм наукового ступеня кандидата наук.

Кандидатські іспити із спеціальності приймаються за програмами, що складаються з двох частин: типової програми, затвердженої Міністерством освіти і науки України, і додаткової програми, що розробляється відповідною кафедрою. Додаткова програма кандидатського іспиту із спеціальності враховує останні досягнення історичної науки та тематику наукових досліджень аспірантів кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Середньовічна історія України

Основні джерела для вивчення середньовічної історії України. Актуальні питання історіографії середньовічної історії України.

Становлення державності у східних слов'ян. Утворення Київської Русі. Внутрішня і зовнішня політика перших київських князів. Запровадження християнства. Суспільно-економічний лад давньоруської держави. Розвиток міст, ремесел, торгівлі. Становище сільського населення. Стани й основні соціальні групи. Давньоруське право, «Руська правда». Місце християнської церкви в політичному та культурному житті країни. Дипломатія київських князів IX–X ст.

Взаємини Русі з кочовими народами (печенігами, половцями). Причини і наслідки роздроблення Київської Русі. Утворення і суспільно-політичний розвиток удільних князівств (Галицького, Волинського, Чернігівського, Переяславського). Боротьба князів за київський престол.

Українські землі у складі Польського королівства та Великого князівства Литовського. Становище Галичини й Поділля у складі Польського королівства впродовж XV – першої половини XVI ст. Формування шляхетського стану як провідної суспільної верстви. Розвиток міст, цеховий устрій, розвиток міського самоврядування і поширення магдебурзького права.

Становище Київщини, Волині, Брацлавщини, Чернігівщини у складі Великого князівства Литовського протягом XV – першої половини XVI ст. Удільні князівства Гедиміновичів на українських теренах та їхня роль в історії Великого князівства Литовського. Київські князі Олельковичі. Ліквідація удільних князівств в Україні литовським урядом. Боротьба Московського великого князівства з Великим князівством Литовським за давньоруську спадщину. Особливості соціально-політичного устрою Центральної України у складі Великого князівства Литовського. Станова структура суспільства: князі, пани, зам'яни-шляхта, міщани, селяни. Формування козацтва як соціальної групи.

Ранньонова історія України

Основні джерела для вивчення ранньонової історії України. Актуальні питання історіографії ранньонової історії України.

Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої і перехід Київщини, Брацлавщини та Волині від Великого князівства Литовського до Корони Польської. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Речі Посполитої. Основні верстви суспільства: магнати, шляхта, духовництво, міщанство, селяни, козацтво.

Православна церква на українських землях під литовсько-польським пануванням. Братства та їхня роль в громадському житті. Поширення впливу католицизму. Реформація та контрреформація в Україні. Берестейська

церковна унія 1596 р. Громадсько-політична активність прихильників і супротивників унії. Відродження православної церкви. Київський митрополит Петро Могила та його оточення.

Запорозька Січ: виникнення, устрій. Військово-політична активність козацтва в другій половині XVI – першій половині XVII ст. П. Сагайдачний. Козацькі повстання між 1591 і 1638 рр.

Загальна характеристика української культури кінця XVI – першої половини XVII ст. Поширення друкарства. Розвиток шкільництва: Львівська братська школа, Острозька академія, Києво-Могилянська колегія, єзуїтські навчальні заклади. Полемічна література щодо церковної унії.

Повстання під проводом Богдана Хмельницького: сутність, причини, періодизація. Зборівська та Білоцерківська угоди з польським урядом, українсько-московський союз; «Березневі статті» 1654 р. Віленське перемир'я Москви та Польщі. Дипломатія гетьмана Б. Хмельницького. Союз гетьманського уряду зі Швецією, Трансильванією і Бранденбургом.

Гетьманування І. Виговського (1657–1659), його внутрішня і зовнішня політика. Гадяцька угода 1658 р. Українсько-московська війна 1659 р., Конотопська битва. Падіння гетьманату І. Виговського. Гетьманування Ю. Хмельницького (1659–1663), його зовнішня та внутрішня політика. Переяславські статті 1659 р. Розкол України на Правобережну і Лівобережну. Андрусівське перемир'я 1667 р. і його значення в українській історії.

Правобережна Україна в другій половині XVII ст., боротьба за неї між Річчю Посполитою, Московським царством та Османською імперією. Внутрішня і зовнішня політика правобережних гетьманів П. Тетері (1663–1665), П. Дорошенка (1665–1676). Занепад української державності на Правобережжі та економічна руїна краю.

Політичне становище Лівобережної України у складі Московської держави впродовж другої половини XVII ст. Поступове обмеження української автономії. Гетьманування І. Брюховецького (1663–1668), Московські статті 1665 р. Гетьманування Д. Многогрішного (1669–1672), Глухівські статті 1669 р. Гетьманування І. Самойловича (1672–1687), Конотопські (1672 р.) і Переяславські (1674 р.) статті. Гетьманування І. Мазепи (1687–1709), Коломацькі статті 1687 р.

Гетьманування Івана Мазепи. Україна під час Північної війни 1700–1721 рр. Українсько-шведський союз, Полтавська битва 1709 р. та її значення в історії України. Українська еміграція, гетьман П. Орлик і його «Конституція» 1710 р. Гетьманування І. Скоропадського (1708–1722).

Перша Малоросійська колегія. Боротьба старшини за збереження української автономії, П. Полуботок. Гетьманування Д. Апостола (1727–1734), «Рішительні пункти» 1728 р., економічна політика гетьманської адміністрації, «Генеральне слідство про маєтності», реформування судочинства. «Правління гетьманського уряду». Україна під час російсько-турецької війни 1735–1739 рр. Запорозьке козацтво у XVIII ст.: Олешківська та Нова Січі. Гетьманування К. Розумовського (1750–1764). Судова реформа

1760–1763 рр. Кодифікація українського права у XVIII ст. «Права, за якими судиться малоросійський народ».

Суспільні верстви Гетьманщини: старшина, козацтво, духівництво, міщанство, селянство. Сотенно-полковий адміністративно-територіальний устрій.

Ліквідація автономії України у другій половині XVIII ст. та інкорпорація її до суспільно-політичної структури Російської імперії: остаточне скасування уряду гетьмана, діяльність другої Малоросійської колегії та генерал-губернатора П.О. Румянцева, знищення Запорозької Січі, скасування сотенно-полкового адміністративно-територіального устрою, створення намісництв і губерній, перетворення старшини на шляхетський стан, покріпачення селянства.

Російсько-турецькі війни 1768–1774, 1787–1791 рр. і Україна. Приєднання Північного Причорномор'я до Російської імперії та його колонізація українцями.

Правобережна Україна у складі Речі Посполитої у XVIII ст. Основні верстви суспільства: магнати, шляхта, духівництво, міщанство, селянство. Коліївщина – народне повстання 1768 р. Розподіли Речі Посполитої, приєднання Галичини до монархії Габсбургів, а Київщини, Поділля та Волині – до Російської імперії.

Нова історія України

Основні джерела для вивчення нової історії України. Актуальні питання історіографії нової історії України.

Соціально-політичне становище й адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської імперії та монархії Габсбургів.

Українофільські рухи першої половини XIX ст.: сутність, передумови, періодизація, регіональні особливості. Вплив ідеології романтизму на виникнення українофільства. Традиціоналізм дворянства Лівобережної України. Громадсько-політичні рухи на Наддніпрянській Україні першої чверті XIX ст.: масонство, декабристи. Харківський університет як вогнище українофільства першої третини XIX ст. Польське українофільство (В. Терлецький, М. Чайковський, Ф. Духінський), польські повстання на українських теренах.

Кирило-Мефодіївське братство – перше політичне товариство українофілів, його склад та програмові документи («Книга буття українського народу», «Статут Слов'янського братства св. Кирила і Мефодія»). М. Костомаров, П. Куліш, В. Білозерський. Значення творчої та громадської діяльності Т. Шевченка для українського національного відродження. Формування ідеологічної платформи українського національно-визвольного руху й окремішньої модерної української національної ідентичності.

Кримська війна 1853–1856 рр. й Україна. «Великі реформи» в Російській імперії 60-х–70-х рр. XIX ст. (селянська, земська, судова, військова тощо) та особливості їх проведення в українських землях.

Активізація українофільства на рубежі 50-х–60-х рр. XIX ст. у зв'язку із загальною лібералізацією громадсько-політичного життя в Російській імперії на початку правління Олександра II. Українська громада у Петербурзі, видання часопису «Основа». Рух «хлопоманів», виникнення українських громад в Києві, Чернігові, Полтаві, Одесі, Харкові тощо, їхня громадська та культурно-просвітницька діяльність. «Валуєвський циркуляр» 1863 р. – обмеження поширення українського друкованого слова.

Київська «стара громада» у 70-ті рр. XIX ст. В. Антонович. Урядові репресії проти українофілів: «Ємський указ» 1876 р. щодо припинення пропагування ідей українського національного визволення в періодиці та інших друкованих виданнях.

Українська політична еміграція. М.П Драгоманов та «жєневський гурток» (С. Подолинський, М. Павлик), видання часопису «Громада», ідеологія «громадівського соціалізму». Формування соціалістичного напрямку в українському національно-визвольному русі.

Промисловий переворот в українських землях, становлення індустріального суспільства.

Діяльність народників на українських теренах, їхня ідеологічна платформа, таємні народницькі революційні організації («Земля і Воля», «Народна Воля», «Чорний Переділ»), ставлення російських революціонерів до українського національного питання. Народницькі гуртки в Україні. «Ходіння в народ» і «Чигиринська змова» 1877 р. Терористичні акції. Українці у лавах народників. Вплив народницької ідеології на український національно-визвольний рух.

«Братство тарасівців»: програма та склад. Студентський рух на рубежі XIX і XX ст. Поширення в Україні марксизму, М. Зібер. Марксистські гуртки. Утворення Російської соціал-демократичної робітничої партії (РСДРП) та її діяльність на українських теренах, більшовизм і меншовизм.

Робітничий та селянський рухи на початку XX ст. Революція 1905–1907 рр. в Україні: повстання в армії та на флоті, робітничо-селянські протестні виступи; маніфест від 17 жовтня 1905 р. про громадянські права і свободи для населення Російської імперії; пожвавлення українського національно-визвольного та культурно-просвітницького руху: поширення на Наддніпрянщині осередків товариства «Просвіта», створення україномовної преси; діяльність українських представників у I Державній Думі.

Післяреволюційний реакційний режим («третьочервнева монархія»), згортання діяльності українських громадських та культурно-просвітницьких установ. Столипінська аграрна реформа в Україні; переселення українських селян до Сибіру і Далекого Сходу (Зелений Клин).

Українські політичні партії на Наддніпрянщині на початку XX ст., їх склад, соціальна база та програми вирішення національних і соціальних

протирич. Революційна українська партія (РУП), Українська соціал-демократична робітничка партія (УСДРП), Товариство українських поступовців (ТУП).

Діяльність на території України провідних загальноросійських політичних партій та громадських об'єднань: більшовиків, меншовиків, есерів, кадетів, октябристів, чорносотенців.

Особливості українського національного відродження в Галичині. Греко-католицьке духівництво як провідна соціальна сила галицького українофільства першої половини XIX ст. «Руська трійця» (Я. Головацький, М. Шашкевич, І. Вагилевич). Революція 1848–1849 рр. в Австрійській імперії та її вплив на соціально-політичну ситуацію в Західній Україні, діяльність «Головної Руської Ради» й українських представників у рейхстазі. Селянська реформа. Українське питання на Слов'янському з'їзді в Празі. Перші культурницькі інституції: Ставропігальний інститут, Народний Дім, «Галицько-руська матиця». Громадсько-політичні угруповання: «москвофіли» та «народовці». Утворення організаційної інфраструктури для розвитку українського національно-визвольного руху в Галичині: товариство «Просвіта», Наукове товариство імені Т. Шевченка; молодіжні спортивно-виховні організації «Сокіл», «Січ»; розвиток кооперативного руху, шкільництво. Українська преса в Галичині (газета «Діло» тощо). Українські парламентарі в австрійському рейхстазі та крайових сеймах. Зв'язки між діячами національного відродження із Західної та Наддніпрянської України. Виникнення політичних партій в західноукраїнських землях, їхній склад, соціальна база та програми вирішення національних і соціальних протирич. Особливості соціально-політичного становища українців в Закарпатті та Буковині. Західноукраїнська трудова еміграція до Нового Світу.

Загальна характеристика української культури XIX ст. Розвиток освіти, науки, культури, мистецтв. Віровизнання в Україні на початку XX ст.: становище Православної церкви на Наддніпрянщині та Греко-католицької церкви в Західній Україні, соціальний склад духівництва, його участь у громадсько-політичному житті.

Новітня історія України

Основні джерела для вивчення нової історії України. Актуальні питання історіографії нової історії України.

Українські землі під час Першої світової війни 1914–1918 рр., головні бойові дії на території України, українське питання в планах ворогуючих таборів. Ставлення провідних українських політичних сил до війни. Утворення Загальної Української Ради, Союзу Визволення України. Українські січові стрільці. Російський окупаційний режим у Східній Галичині.

Українська національно-демократична революція 1917–1920 рр.: передумови, основні рушійні сили, періодизація. Лютнева революція 1917 р. в Росії, падіння самодержавства, утворення Тимчасового уряду та його

місцеві органи влади на території України. Ради робітничих і солдатських депутатів як альтернативні органи революційної влади. Утворення Української Центральної Ради, її партійний склад і керівні діячі. Перетворення Центральної Ради (ЦР) на український революційний парламент, її універсали як програмові документи. Утворення органу виконавчої влади ЦР – Генерального секретаріату, його персональний склад та компетенції. Стосунки ЦР з Тимчасовим урядом. Діяльність загальноросійських політичних сил (усіх ідеологічних спрямувань) в Україні, їхні взаємини з ЦР. Міжфракційна боротьба в середині ЦР.

Жовтневий переворот 1917 р.: падіння Тимчасового уряду, встановлення більшовицької диктатури. Ставлення провідних українських політичних сил до перевороту, проголошення утворення Української Народної Республіки (УНР). Взаємини між більшовицьким урядом та ЦР. Дипломатія Української Народної Республіки. Перший Всеукраїнський з'їзд рад у Харкові в грудні 1917 р. і проголошення встановлення радянської влади в Україні. Війна Радянської Росії проти УНР наприкінці 1917 – на початку 1918 рр.; трагедія під Крутами. Проголошення незалежності УНР. Більшовицький окупаційний режим в Україні на початку 1918 р. Брестський мирний договір УНР з Німеччиною, Австро-Угорщиною та їхніми союзниками. Німецька та австро-угорська окупація Наддніпрянщини, повалення радянської влади.

Контрреволюційний переворот 29 квітня 1918 р.: ліквідація Центральної Ради й УНР, утворення Української держави на чолі з гетьманом П. Скоропадським. Соціальна база гетьманського режиму, його стосунки з німецькими окупантами. Опозиційні сили. Політика гетьманського уряду в галузі державного управління, економіки, культури. Дипломатія гетьмана П. Скоропадського.

Повалення гетьманського режиму, його причини та наслідки. Відновлення УНР і прихід до влади Директорії, її керівний склад й ідеологічні засади внутрішньої та зовнішньої політики. Аграрне питання, економічна криза, дезорганізація державного управління. Збройні формування Директорії. Роль В. Винниченка та С. Петлюри у визвольних змаганнях.

Розпад Австро-Угорської імперії та утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР), засади її державного устрою, керівні діячі. Українська Галицька Армія (УГА). Збройна боротьба ЗУНР проти польської агресії у 1918 – 1919 рр. Злука ЗУНР з УНР, трансформація ЗУНР на Західну область УНР (ЗОУНР). Окупація Польщею Галичини. Діяльність уряду ЗОУНР в еміграції.

Створення Комуністичної партії більшовиків України (КП(б)У). Наступ більшовицьких військ в Україну і відновлення у 1919 р. радянської влади на Наддніпрянщині. Запровадження політики воєнного комунізму, продовольча диктатура. Окупація Наддніпрянщини білими військами в другій половині

1919 р. Партизанські рухи в Україні під час громадянської війни. Махновщина.

Відновлення радянської влади в Україні взимку 1919 – 1920 рр. Варшавський договір між УНР і Польщею, радянсько-польська війна 1920 р., Ризький мирний договір 1921 р. Остаточний розгром білого руху більшовицькими військами у Північному Причорномор'ї у 1920 р.

Новації в царині освіти та шкільництві під час Української національно-визвольної революції 1917–1920 рр. Віровизнання в Україні в добу визвольних змагань.

Українське питання в міжнародних відносинах після Першої світової війни. Розподіл західноукраїнських земель між Польщею, Чехословаччиною, Румунією.

Українська Соціалістична Радянська Республіка, її державний лад, політичний режим, адміністративно-територіальний устрій, особливості соціальної структури у 20-ті рр ХХ ст. Входження УСРР до складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР).

Криза політики воєнного комунізму. Нова економічна політика (НЕП), передумови її запровадження й особливості в Україні. НЕП у сільському господарстві. НЕП у промисловості. Причини згорання НЕПу.

Українізація: причини, хід, керівні діячі, досягнення. Українізація державного апарату, науково-просвітницьких закладів. Кампанія з ліквідації неписьменності. Опір українізації та її згорання.

Український націонал-комунізм. «Хвильовизм». «Шумськизм». «Волобуєвщина».

Радянська Україна в період сталінської модернізації: курс на індустріалізацію, перші п'ятирічки, соціальні наслідки.

Колективізація селянства: передумови, початок суцільної колективізації, ліквідація куркульства, селянські протести проти колективізації, їх форми і масштаби, соціальні наслідки колективізації. Голодомор 1932–1933 рр. як геноцид української нації, його демографічні та соціокультурні наслідки.

Формування сталінського тоталітарного режиму. Масові репресії: справа «Спілки визволення України» і нищення української інтелігенції, переслідування опозиціонерів і партійні чистки, «єжовщина» («Великий терор» 1937–1938 рр.). Ідеологічне обґрунтування масових репресій.

Східна Галичина та Західна Волинь у складі II Речі Посполитої. Ставлення польського уряду до українського питання. Осадництво. Пацифікації. Соціально-економічне становище західноукраїнського населення: аграрне питання, кооперативний рух. Інтелігенція як провідна верства суспільства. Українські політичні партії: Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО), Комуністична партія Західної України (КПЗУ). Роль греко-католицької церкви в громадсько-політичному житті, митрополит Андрей Шептицький. Ідеологія українського інтегрального

націоналізму. Утворення Організації Українських Націоналістів (ОУН), її провідники, цілі та методи діяльності; фракції бандерівців і мельниківців.

Особливості соціально-економічного та суспільно-політичного становища українського населення в Чехословаччині та Румунії у 20-ті–30-ті рр. ХХ ст.

Загальна характеристика розвитку української культури у 1920-ті та 1930-ті рр. Новації в літературі, мистецтві, науці, освіті. Масові репресії проти діячів культури: «Розстріляне відродження».

Релігійне життя в українських землях у 20-ті–30-ті рр. ХХ ст.: православне духівництво в підрадянській Україні, Українська автокефальна православна церква, Українська греко-католицька церква в умовах польської окупації.

Українське питання в міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни. Карпатська Україна: від автономії у складі Чехословаччини до незалежності, окупація її Угорщиною. Пакт Молотова-Ріббентропа і доля західноукраїнських земель.

Приєднання до Радянської України Галичини, Буковини та Південної Бессарабії. «Радянізація» Західної України у 1939–1941 рр.

Напад Німеччини та її союзників на СРСР у 1941 р. Військові дії на території України у 1941–1942 рр. Нацистський окупаційний режим. Адміністративно-територіальний поділ: Рейхскомісаріат Україна, дистрикт Галичина у складі Генерал-губернаторства у Польщі, Трансністрія під владою Румунії. Громадське життя в Україні в умовах нацистської окупації, стан культури, шкільництва, віровизнання. Експлуатація економічних ресурсів України нацистами. Рух Опору проти окупантів, його основні течії: радянські партизани та підпільники, Українська Повстанська Армія (УПА). Військові дії на українських теренах у 1943–1944 рр. Відступ військ Німеччини та її союзників з України. Відновлення в Україні сталінського тоталітарного режиму. Депортація з рідних земель кримських татар, понтійських греків та інших малих народів. Наслідки Другої світової війни для України: демографічні, економічні, соціально-політичні.

Україна як держава-засновниця ООН.

Повоєнне врегулювання західних кордонів СРСР, приєднання до Радянської України Закарпаття. Примусове виселення українського населення з Лемківщини, Посяння, Підляшшя, Холмщини, що увійшли до складу Польщі. Насадження сталінського тоталітарного режиму в західноукраїнських землях: боротьба проти УПА, знищення греко-католицької церкви, колективізація селянства, масові репресії проти нелояльних до радянської влади елементів.

Відновлення сільського господарства та промисловості у повоєнні роки. Голодомор 1946–1947 рр.

Ідеологічні «чистки» кінця 40-х – початку 50-х рр. ХХ ст.: боротьба з «космополітизмом» й «українським буржуазним націоналізмом» серед інтелігенції.

Українська діаспора у боротьбі за відновлення української державності після Другої світової війни.

Радянська Україна в добу «хрущовської відлиги». Ослаблення тоталітаризму в СРСР: десталінізація, відносна лібералізація громадського життя, часткова реабілітація жертв політичних репресій. Реформи в аграрному секторі та промисловості. Підвищення загального рівня життя.

Українські «шестидесятники». Рух Опору радянському режиму: поєднання вимог соціальних змін з національно-визвольними змаганнями; правозахисники, релігійні дисиденти. «Українська Гельсінська група». Репресії проти діячів Руху Опору.

Релігійне життя в Україні в другій половині 40-х – першій половині 80-х рр. ХХ ст.

Радянська Україна в добу «брежнєвського застою». Посилення консервативних тенденцій в громадсько-політичному житті країни. Соціальна структура населення. Початок системної кризи радянської економіки.

Культурне життя в Радянській Україні: література, наука, кінематограф, театр, музика, живопис.

Політика «Перебудови»: сутність і особливості в Україні. Гласність. Демократизація суспільного життя. Економічні реформи («прискорення», запровадження госпрозрахунку, самофінансування, бригадного підряду, оренди, кооперативів, дозвіл індивідуальної трудової діяльності), причини їхньої низької ефективності.

Суверенізація України: Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Спроба державного перевороту в Радянському Союзі у серпні 1991 р. та розпад СРСР. Здобуття Україною незалежності: Акт проголошення незалежності від 24 серпня 1991 р.

Україна в період утвердження національної державності. Проблеми соціально-економічного та політичного реформування українського суспільства в 1994–2004 рр. Прийняття нової Конституції. Українська помаранчева революція 2004 рр. Соціально-економічний розвиток України у 2005–2016 рр. Діяльність України на міжнародній арені після проголошення незалежності. Культура незалежної України. Події 2013–2016 рр. в Україні.

Міграційні процеси в новій і новітній історії України. Утворення української діаспори.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

1. Утворення державності у східних слов'ян: джерела та історіографія проблеми.
2. Формування Руської держави у IX-XI ст. Стосунки з сусідами.
3. Руська Правда як історичне джерело та історія її дослідження.
4. Розпад Київської Русі на удільні князівства. Галицько-Волинська держава.
5. Українські землі у складі Польського королівства та Великого князівства Литовського у другій половині XIV – першій половині XVI ст.
6. Міста на магдебурзькому праві у XIV – XVI ст.
7. Правові інститути на українських землях у XV-XVII ст.
8. Соціальна структура населення на українських землях у XV-XVI ст. Основні напрямки вивчення.
9. Виникнення українського козацтва: джерела та історіографія проблеми.
10. Люблінська унія та її значення. Історіографія проблеми.
11. Братський рух в українських землях у ранньоновий час.
12. Берестейська церковна унія: генеза, прихильники та противники.
13. Еволюція козацтва наприкінці XVI – першій половині XVII ст.
14. Відновлення православної ієрархії та реформи Петра Могили.
15. Визвольна війна 1648–1657 рр. у новітній вітчизняній історіографії.
16. Основні угоди Богдана Хмельницького їхня сутність та значення.
17. Причини та наслідки «Руїни». Зовнішні орієнтири гетьманів.
18. Наслідки для України «Вічного миру» 1686 р. Підпорядкування київської митрополії московському патріархату.
19. Гетьманування Івана Мазепи та участь козацтва у Північній війні.
20. Конституція Пилипа Орлика. Її зміст та значення
21. Діяльність Малоросійських колегій та правління гетьманського уряду.
22. Діяльність українських колегіумів XVIII ст.
23. Вольності Війська Запорозького. Козацтво у XVIII ст.
24. Поділи Речі Посполитої та їх вплив на українські землі.
25. Українофільство першої половини XIX ст. Кирило-Мефодіївське товариство та Головна Руська Рада у Львові 1848 р.
26. Український дворянський традиціоналізм другої половини XVIII – початку XIX ст. і його висвітлення в історіографії.
27. Реформи 60-х – 70-х рр. XIX ст. в Російській імперії та особливості їх проведення в українських землях.
28. Промисловий переворот і становлення індустріального суспільства в Україні.
29. Громадівський рух другої половини XIX ст.: ідеологічні засади та провідні діячі.
30. Політичні рухи та партії в Західній Україні у другій половині XIX – на початку XX ст.: ідеологічні засади та провідні діячі.
31. Політичні партії в Наддніпрянській Україні наприкінці XIX – на початку XX ст.: ідеологічні засади та провідні діячі.

32. Історична концепція М.С. Грушевського.
33. Університети як центри розвитку історичної науки в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст.
34. Україна під час Першої світової війни.
35. Сучасні інтерпретації Української революції (1917–1920 рр.). Проблема хронології та періодизації.
36. Сучасна вітчизняна історіографія про радянську Україну 1920-х – 1930-х рр.
37. Радянська Україна в період сталінської модернізації: курс на індустріалізацію, перші п'ятирічки, соціальні наслідки.
38. Сучасна історіографія історії західноукраїнських земель 1920-х – 1930-х рр.
39. Історіографічні дискусії про характер радикального українського націоналізму 1920–1940-х рр.
40. Сучасна вітчизняна історіографія історії України часів Другої світової війни (1939–1941 рр.).
41. Оцінки діяльності ОУН і УПА в радянській, сучасній вітчизняній та зарубіжній історіографії.
42. УПА у Другій світовій війні: дискусійні проблеми.
43. Історіографічні дебати довкола Волинської трагедії 1943 року.
44. Проблема колабораціонізму часів Другої світової війни: сучасний стан питання.
45. Сучасна вітчизняна історіографія про наслідки Другої світової війни для України: демографічні, економічні, соціально-політичні.
46. Історіографія історії УРСР 1940 – 1980-х рр.: проблеми і здобутки.
47. Україна в «брежнєвську епоху». Криза радянської системи: причини і симптоми.
48. Історіографія історії України часів перебудови.
49. Розпад Радянського Союзу і перетворення України на незалежну державу: причини, рушійні сили, історичне значення.
50. Тенденції соціально-економічного розвитку України після здобуття незалежності (кінець ХХ – початок ХХІ ст.).
51. Зовнішня політика України наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.
52. Внутрішньополітичні процеси в Україні в 2014–2016 рр.
53. Культурні процеси в пострадянській Україні.
54. Краєзнавчий напрям в українській історіографії.
55. Історія повсякденності в сучасній українській історіографії.
56. Біографічні дослідження в сучасній українській історичній науці.
57. Міграційні процеси в новій і новітній історії України. Утворення української діаспори.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

Незадовільно	Не має чітких уявлень про історичний процес, не здатен займатися науково-дослідною роботою.
Задовільно	Розуміє причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями, орієнтується у фактичному матеріалі з несуттєвими помилками, здатен займатися науково-дослідною роботою.
Добре	Розуміє сутність історичного процесу, орієнтується у фактичному матеріалі, вміє аналізувати історичні явища і робити аргументовані висновки, здатен займатися науково-дослідною роботою.
Відмінно	Знання є системними, чітко розуміє сутність історичного процесу, вільно орієнтується у фактичному матеріалі, здатен займатися науково-дослідною роботою.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Винокур І.С.* Давня і середньовічна історія України / І.С. Винокур, С.В. Трубчанінов. – К., 1996.
2. *Грицак Я.Й.* Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX — XX століття / Я.Й. Грицак. – К., 2000.
3. *Гунчак Т.Г.* Україна: XX століття / Т.Г. Гунчак. – К., 2005.
4. *Залізняк Л.Л.* Первісна історія України / Л.Л. Залізняк. – К., 2000.
5. Історичне джерелознавство / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, С.Ф. Павленко та ін. – К., 2002.
6. *Калакура Я.С.* Українська історіографія / Я.С. Калакура. – К., 2004.
7. *Касьянов Г.В.* Україна 1991–2007: нариси новітньої історії / Касьянов Г.В. – К., 2007.
8. *Колесник І.І.* Українська історіографія. XVIII – початок XX століття / І.І. Колесник. – К., 2000.
9. *Попович М.В.* Нарис історії культури України / М.В. Попович. – К., 2001.
10. *Яковенко Н.* Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. Яковенко. – К., 2005.